

De taak in het VO

Versie 4, okt 2008,
Hans Wolthuis

*Tekst in bewerking
(reacties a.u.b. naar h.j.a.m.wolthuis@saxion.nl)*

Op elke VO-dalton-school wordt gewerkt met een rooster, waarop vaak dagelijks een of meer daltonuren/daltonuren, een daltonzone staan ingeroosterd. Deze uren zijn uiteindelijk door de vakken 'ingeleverd'. Het is dus niet verwonderlijk dat op veel daltonscholen een deel van de dalton-tijd weer door de vakken teruggevorderd wordt, bijvoorbeeld door speciaal voor de daltonuren ontworpen taken, opdrachten.

Op vrijwel alle VO-scholen, ook niet-dalton-scholen, wordt gewerkt met studiewijzers; een boekje waarin de leerling kan zien, welke leerstof in een bepaalde periode bestudeerd wordt, welke opgaven gemaakt moeten worden. Eigenlijk gewoon een leerstofoverzicht. Op sommige VO-dalton-scholen wordt deze studiewijzer gezien als de taak voor een bepaalde periode.

Twee gangbare opvattingen over de taak: een opdracht, die in principe gekoppeld is aan de daltonuren of een leerstofoverzicht voor elk vak voor een bepaalde periode. Zijn dit nu vormen van de taak, zoals Parkhurst ze bedoeld heeft?

De taak: kenmerken a la Parkhurst

De didactische principes zoals we deze bij de reformpedagogen tegenkomen (individualiseren, activeren, interactiveren, differentiëren, contextualiseren) zien we ook bij Dalton. Kenmerkend en onderscheidend voor Dalton is de uitwerking hiervan in de vorm van:

- werken met taken
- de school als werkplaats
- de school als werkgemeenschap
- zelfbeschikking over tijd

Volgens Helen Parkhurst (HP) is de taak het belangrijkste instrument, omdat je in de taak kennis en ervaring kunt samenbrengen. Naast de taak, die volgens HP als assistent leerkracht zou moeten fungeren, zijn er instructiemomenten door de docent: klassikaal, per groep en individueel.

De taak geeft de leerlingen vrijheid en verantwoordelijkheid: de leerling bepaalt zelf hoelang hij aan een bepaalde taak werkt, in welke volgorde hij er aan werkt, welke instructies hij volgt, of hij alleen werkt of hulp vraagt.

Taken worden uitgevoerd in vaklokalen waar de benodigde hulpmaterialen aanwezig zijn en waar een vakleerkracht aanwezig is. Daarnaast kan eventueel gewerkt worden in een bibliotheek en in werknissen op andere plaatsen in de school.

Volgens Parkhurst is een daltontaak niet alleen maar een omschrijving van een enkele opdracht of van werkzaamheden die verricht moeten worden. Een daltontaak omvat het geheel van alle werk dat verricht moet worden voor een vak binnen een bepaalde periode. En zo lijkt Helen Parkhurst taak heel erg op onze studiewijzers. Maar, hoe 'dalton' zijn de studiewijzers, die nu in het VO gehanteerd worden?

ALS in een studiewijzer enkel staat welk werk een leerling moet maken, en wanneer het af moet zijn, biedt de studiewijzer weinig mogelijkheden voor echte verantwoordelijkheden voor de leerling. Is zo'n studiewijzer ook wel de assistent-teacher, zoals Parkhurst die bedoelde?

We zouden graag naast de studiewijzer een daltontaak en een daltonwijzer onderscheiden.

Een daltontaak

Op veel scholen worden in de studiewijzer speciale taken voor de daltonuren beschreven. Er is dus wel daltontijd voor de leerling gereserveerd. Deze tijd is aan het reguliere lesprogramma onttrokken. Vanuit de verschillende vakken worden (zelfstudie-) opdrachten geformuleerd. Soms direct vallend binnen het basisprogramma van het betreffende vak, soms ook zijn deze taken echt additioneel en vallen de doelen zelfs buiten de 'examendoelen'.

Een daltontaak is voor ons een taak, die gekoppeld is aan de daltonuren en redelijk docent-onafhankelijk kan worden uitgevoerd.,

In een ideale daltontaak wordt, naast de doelen, een overzicht gegeven van al het werk dat door de leerlingen gedaan moet worden. Verder staan er aanwijzingen in, vragen, nuttige wenken, aanbevelingen, suggesties; het eigen onderzoek wordt gestimuleerd en er wordt vermeld wanneer overleg met de docent gewenst is. De rol van de docenten tijdens het uitvoeren van taken is vooral belangstelling tonen, zo nodig leerlingen ondersteunen, leerlingen stimuleren, inspireren, enthousiasmeren.

Idealiter worden daltontaken niet ontwikkeld door individuele docenten, maar door een team van docenten, waardoor relaties gelegd kunnen worden tussen vakken.

Tijd voor een daltonwijzer?

Een daltonwijzer is een studiewijzer, waarin de leerling ondersteund wordt in de vrijheid die hij krijgt en de verantwoordelijkheid die verwacht wordt. In een daltonwijzer staan voor de leerlingen doelen, een verwachte tijdsbesteding, mogelijkheden voor zelfcorrectie, mogelijke hulpuren, etc. De kenmerken van een taak, zoals beschreven door Parkhurst, waren zo gek nog niet..

Een daltonwijzer is dan ook meer dan een studieplanner of een studiewijzer. Een daltonwijzer is niet alleen bedoeld voor het daltonuur, maar beschrijft het totale onderwijsaanbod in een bepaalde periode. In de vaklessen werken leerlingen individueel of in groepen aan de opdrachten. In het daltonuur kunnen ze extra begeleiding krijgen of verder werken.

Een dilemma voor elke vo-school is of er gewerkt wordt met studiewijzers en separate daltontaken of meer met geïntegreerde daltonwijzers. Mijn persoonlijke voorkeur gaat uit naar de meer geïntegreerde daltonwijzers.

Het ontwikkelen van een Daltonwijzer

Uitgangspunten mb.t. Daltontaken en daltonwijzer zijn geformuleerd door Helen Parkhurst (HP). Daar kenmerken van een taak zijn an sich ook nu nog redelijk bruikbare aandachtspunten, die natuurlijk wel een vertaling naar deze tijd behoeven.

Hieronder beschrijven we een aantal kenmerken, die deels ontleend zijn aan de taakkenmerken zoals HP die formuleerde (zie Sanders, de taak in het daltononderwijs¹) en die aangevuld zijn met ideeën en opvattingen van docenten van verschillende VO-scholen².*

De leerstof van een periode wordt onderverdeeld in maantaken en daarna verder in weektaken. De leerling kan door deze structuur zien, in hoeverre hij voor het betreffende vak 'op schema' ligt.

¹ http://www.daltonplan.nl/uploads/media/De_taal_in_het_daltononderwijs.pdf

² Helen Parkhurst Almere, KSG Apeldoorn 2007, Spinoza Lyceum Amsterdam 2008,

Een afgeronde taak, bijvoorbeeld een maandtaak, wordt ingeleid met een voorwoord, een toelichting van de taak en een onderdeel waarin de belangstelling van de leerlingen wordt gewekt.

Tussen haakjes staan hieronder steeds verwijzingen naar de kenmerken van de taak zoals Helen Parkhurst die beschreef.

De opdracht van de daltonwijzer bevat verder:

- de doelen die je met de leerstof wilt bereiken
- de inhoud van de taak (HP: onderwerp)
- opdrachten; dit kunnen omschreven cases + opdrachten zijn, maar ook opdrachten uit de methode (HP: opgaven)
- leeractiviteiten; maken / leren / doen (HP: schriftelijk werk / geheugenwerk)
  - o ook: individueel werk / groepsopdrachten / of keuze
  - o werkwijze / werkvorm / keuze
  - o tijdstip inleveren werk / evtl. tijdstip presentaties
- instructiebijeenkomsten / workshops; inhoud + data
- begeleidingsuren; individuele en/of groepsbegeleiding / data
- mogelijkheden tot inschrijving voor colleges en begeleidingsuren (HP: conferences)
- te gebruiken boeken en andere materialen en relevante sites (HP: naslagwerken)
- elektronische leeromgeving; hier wordt extra informatie verstrekt
- m.b.t. de leerstof, tips, juist in time informatie, etc (HP: mededelingenbord)
- een globale planning; hoeveel tijd 'staat' er ongeveer voor een bepaalde opdracht + mogelijkheid voor eigen planning (HP: gelijkwaardigheid)
- samenhang met andere vakken (HP: samenhang)
- proeftoetsen / diagnostische toetsen / voortgangstoetsen + data; leerlingen bepalen in samenspraak met de docent welke zelfstudie en/of begeleiding nog nodig is
- eindtoetsen; inhoud + data / wijze van toetsing / weging
- wijze van beoordeling